

From: 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>
Date: Tuesday, April 28, 2026, 10:46 PM
To: undisclosed-recipients;;
Subject: Juist nu blijft in Libanon het theater open Kunst als schuilplek

Attachments:

Kunst als schuilplek – De Groene Amsterdammer.pdf

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2.e@gmail.com. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

De theaters in Libanon vangen vluchtelingen op https://www.groene.nl/artikel/kunst-als-schuilplek?token=Dv2yEg1yd5gYZ5o&utm_campaign=gift&utm_medium=social&utm_source=whatsapp

Dear partners, colleagues and friends,

We hope you are doing well.

Despite the ongoing war in Lebanon, we remain steadfast in our belief in the importance of arts and culture and their role in times of crisis. We have opened our three theaters in Tyre, Beirut, and Tripoli to serve as homes for those displaced by the war. We organize workshops to provide psychological support for children and youth through art, as well as film screenings for displaced families. We also provide logistical support to approximately 150 people living within the theaters, a significant humanitarian initiative for Lebanon. We will continue to stand with the people in their struggle for freedom and justice in Lebanon and around the world.

Thank you for your support of our team and our work in war and peace. We will remain in constant contact.

Thank you

Best regards

<https://www.youtube.com/watch?v=5.1.2.e>

Help us to help - send your contribution to:

Donation via Western Union

Note: Please send us the Number of remittance voucher via WhatsApp 5.1.2.e

Donation via Whish Money

5.1.2.e

DE GROENE AMSTERDAMMER

Terwijl regisseur Kassem Istanbouli en zijn kunststichting Tiro bezig zijn met de renovatie van een leegstaand theater in Beiroet, biedt het theater onderdak aan mensen die ontheemd zijn geraakt door Israëliische bombardementen. Libanon, 15 oktober 2024

© Scott Peterson / Getty Images

Juist nu blijft in Libanon het theater open

Kunst als schuilplek

Kassem Istanbouli biedt met zijn kunststichting Tiro in gerenoveerde theaters afleiding van de oorlog met activiteiten en workshops. De niet-politieke ruimtes fungeren ook als opvang: naast de filmprojectors liggen matrassen en dekens.

Cosette Moliijn

26 april 2026 – verschenen in nr. 18

In zwarte kledij beweegt de groep zich over het toneel. Ze duwen tegen iets onzichtbaars aan, proberen hun vastgebonden polsen te bevrijden, schuilen voor de bommen van boven.

‘Moeder? Moeder? Waar ben je, ik wil niet alleen zijn!’ ‘Wat denken ze wel? Iemand die ontheemd is geraakt, zijn huis en land heeft achtergelaten – en dan vragen ze of we foul of hummus willen?’ Iedere acteur vertelt een stukje van zijn of haar verhaal tijdens de oorlog. Waar ze waren toen het begon, hoe ze vluchtten, vrienden en familie verloren. Maar ondanks alle ontberingen is iedereen van een ding overtuigd: *‘Rajaeen! Wij keren terug!’*

Het is de titel van de eerste voorstelling opgevoerd door vluchtelingen uit Zuid-Libanon. De zaal van theater Le Colisée in Beiroet zit volgepakt met toeschouwers.

Voor aanvang wordt iedereen gevraagd op te staan om een laatste eer te bewijzen aan de die week overleden Libanese muzikant, componist en acteur Ahmad Kaabour. Een van zijn bekendste werken uit de jaren zeventig, Ounadikom ('Ik richt mij tot jullie'), wordt afgespeeld. Geschreven op de tekst van een gedicht van de Palestijnse dichter Tawfik Ziad, is Ounadikom een van de bekendste protestliederen voor solidariteit met het Palestijnse verzet.

Alle inwoners van Zuid-Libanon en Zuid-Beiroet zijn door het Israëliëse leger bevolen de gebieden te verlaten. Honderdduizenden mensen zijn voor de tweede keer in anderhalf jaar tijd op op de vlucht geslagen. In de Libanese hoofdstad slapen nog altijd mensen op straat, met geluk hebben ze wat dekens, een kussen of een tentje. Velen hebben niets en lopen nog in hun pyjama rond. Het was midden in de nacht toen ze hun huis op stel en sprong moesten verlaten.

De theaters van Tiro Association for Arts in Tripoli, Beiroet en Tyrus vangen tientallen vluchtelingen op. Op zo veel mogelijk manieren proberen directeur Kassem Istanbouli en zijn teams afleiding te organiseren van de oorlog voor de ontheemden. Voor kinderen en volwassenen zijn er theaterworkshops, tekensessies, films, zang- en dansbijeenkomsten. De gezinnen in de theaters slapen, koken en wonen samen. De kunsten en publieke ruimte ervan moeten altijd toegankelijk zijn, vindt Istanbouli. 'In oorlog én vrede.'

Een paar maanden eerder is een nieuwe crisis nog even niet aan de orde. In een zijstraat van de drukke Al Hamra-straat in hartje Beiroet staan de deuren van het rode metalen hekwerk van het theater open. Bij de ingang staan schildereuzels met daarop de films en voorstellingen die er deze week te zien zijn.

Mohamed Mounir in concert. Tonight 9pm to 3am. Wed 7pm to 1am. In zwarte blokletters staat de show van de legendarische Egyptische zanger aangekondigd boven de ingang van Le Colisée. Al veertig jaar lang, want na de sluiting in de jaren tachtig hield deze voorstelling de herinnering aan het oude theater levend.

Nu hangt er een groot rood doek met: het Libanese Nationale Theater. Binnen hangen de muren vol met oude filmposters in het Arabisch, Frans en Engels, foto's van zangers, acteurs en toneelstukken. In de hoeken staan oude filmprojectoren en spoelen tentoongesteld.

In het café praat Istanbouli – zwarte krullen, harde stem, een lach op zijn gezicht – met de vrijwilligers die het theater draaiende houden. Hij is een van de drijvende krachten achter de heropening. 'Alle attributen komen uit oude theaters en bioscopen. Gered voor ze bij het vuilnis werden gezet of bij het vuilnis gevonden, uit tweedehandswinkels en van mensen gekregen die er vanaf wilden,' vertelt de 39-jarige acteur, trainer en theaterdocent.

De grootvader van Istanbouli was een visser en haalde vaak films zoals die van Charlie Chaplin vanuit Griekenland naar Libanon om hier te laten zien. Zijn vader werkte bij het Électricité du Liban, en was daarnaast ook technicus in theaters. Zijn droom was dat zijn zoon ooit zijn eigen plek zou openen in Tyrus.

Na zijn studie aan de Lebanese University of Fine Arts in Beiroet zocht Istanbouli met zijn vrienden tevergeefs naar ruimtes om in te repeteren en op te treden. 'Huren was te duur, daarom begonnen we met straatoptredens. Heel leuk, je staat zo in direct contact met mensen.' Het gezelschap, dat later het Istanbouli Theatre zou gaan heten, trad op in Spanje, onder meer op het internationale festival voor klassiek theater in Almagro. Later volgden andere Europese landen.

Ze besloten hun eigen theaters te beginnen. Het eerste was een piepklein theater in Tyrus van veertig stoelen, omgedoopt tot het 'Kamertheater'. Daarna renoveerde het gezelschap hun eerste echt grote project: het oude Al Hamra-theater.

Deze locatie opende rond 1960 voor het eerst de deuren, en deed dienst als bioscoop en theater. Beroemdheden uit heel de Arabische wereld – van de Libanese zanger en acteur Hassan Alaa Eddin, de Palestijnse dichter Mahmoud Darwish en de Egyptische zanger Sheikh Imam – deden het theater in die jaren aan. Later tijdens de Libanese Burgeroorlog (1975-1990) werd het een van de ontmoetingsplekken voor nationalistische en linkse partijen, alvorens het in 1987 alsnog moest sluiten.

In 2014 heropende het theater met een groot feest. ‘Ik geloof in verzet door middel van vreugde’, zei Istanbouli destijds tegen het Libanese medium *Daily Star*. Istanbouli’s vader was zes jaar eerder overleden. ‘Het was voor mijn vader, ik zag hem klappen in het publiek.’

Ook richtte hij met gelijkgestemden de Tiro Association for Arts op. De ngo heeft als doel oude theaters en bioscopen op te knappen en te heropenen. De zalen zijn er niet alleen voor voorstellingen, maar dienen ook als openbare culturele ruimtes en bibliotheken voor de meest achtergestelde gemeenschappen. Volgens Istanbouli moet kunst gedemocratiseerd en gedecentraliseerd worden.

In de jaren erna organiseerde Tiro (de Spaanse naam voor Tyrus) theateroptredens, festivals en workshops, en nodigde het theatergroepen uit heel de wereld uit om in Tyrus te komen spelen. Er volgden de (her)opening van het theater in Nabatieh in Zuidoost-Libanon, en later in Tripoli en Beiroet. Dat ging niet zonder slag of stoot. Hoewel het gezelschap zich zo ver mogelijk probeert te houden van de politiek in Libanon, moest het in Tyrus het Al Hamra-theater sluiten. Ook in Nabatieh stopte de droom vroegtijdig. De eigenaar van het pand weigerde het contract na twee jaar te verlengen, ondanks al het werk dat de organisatie in de renovatie had gestoken. Het pand staat nog altijd leeg. Om dit voortaan te voorkomen sluiten ze alleen nog maar langlopende huurcontracten af.

Workshop van Istanbouli met jongeren die Zuid-Libanon en de buitenwijken van Beiroet zijn ontvlucht, voorafgaand aan de repetities voor het toneelstuk *We keren terug!* 22 maart

© Marwan Naamani / Zuma Press / ANP

Istanbouli geeft ook eens per week les op een openbare school in Zuid-Libanon, in het dorpje Qana. Volgens de bijbel zou Jezus hier zijn eerste wonderen verricht hebben. ‘Niet alle scholen geven theaterlessen, maar ik weet hoe belangrijk het is om dat wel te doen. Je brengt kinderen in aanraking met kunst, en zeker nu is het een manier om te leren omgaan met de spanningen, door verhalen te vertellen en te leren spreken.’

De organisatie werkt vooral veel met openbare scholen die weinig geld voor uitjes of extra activiteiten hebben. Ze organiseren filmmiddagen of theaterworkshops. Ook worden speciale dagen georganiseerd voor blinden, doven en andere mensen met een beperking. De organisatie staat in nauw contact met de Palestijnse, Syrische,

Koerdische en Soedanese gemeenschappen. ‘We proberen ervoor te zorgen dat zij die meestal niet gehoord worden ook een stem krijgen door zich te uiten door middel van kunst. Dit zou niet alleen voor de rijken moeten zijn.’

Met politiek laat Tiro zich het liefst niet in, om zo inclusief mogelijk te zijn. In het gepolariseerde en grotendeels gesegregeerde Libanon bieden niet-politieke ruimtes de veiligheid en rust om kunst te ervaren, is de gedachte. Die missie is op zichzelf ook een politiek statement: het theater als publieke ruimte. Libanezen weten als geen ander hoe het is om steden te hebben zonder openbare parken, en pleinen waar banken weggehaald worden om te voorkomen dat mensen er zitten, hangen en elkaar ontmoeten.

De kunsten in Libanon hebben een lange geschiedenis van maatschappijkritiek. En makers die zich inlaten met politieke onderwerpen, krijgen regelmatig te maken met strenge censuur. Een bekend voorbeeld is het theaterstuk *Majdaloun* geregisseerd en gespeeld door Roger Assaf en Nidal al-Ashkar en geschreven door Henry Hamati. *Majdaloun* gaat over het Palestijnse verzet tegen Israël in Zuid-Libanon en sympathie voor revolutionair verzet vanuit de Libanese maatschappij. Kort na het debuut in 1969 werd het stuk verboden; tijdens een van de voorstellingen vielen de interne veiligheidsdiensten binnen, waarna de acteurs het stuk buiten verder speelden.

Een jaar later won Assaf een rechtszaak tegen het verbod en besloot hij het stuk weer op te voeren. De lokale autoriteiten weigerden echter en stuurden er opnieuw politie op af. Een agent die het podium opstapte, kreeg een staande ovatie omdat het publiek dacht dat hij een acteur was, alvorens de voorstelling werd stopgezet, beschreef *The New York Times* destijds.

Anno 2026 kent het land nog steeds censuur. Zo moeten alle films en voorstellingen door de autoriteiten goedgekeurd worden. Komt iets niet door de ballotage – vanwege vermeende heiligschennis, onzedelijkheid, kritiek op de autoriteiten of pro-Israëlische elementen – dan mag een bioscoop of theater het niet vertonen.

Zo heeft de actrice Hanane Hajj Ali haar voorstelling *Jogging* nog altijd niet in een echt theater in Libanon kunnen opvoeren. Terwijl het stuk, waarin ze op onderwerpen als religie, sektarisme, moederschap en oorlog reflecteert, de afgelopen jaren in tientallen landen werd gespeeld.

Censuur is niet het enige obstakel, zegt Mona Knio, oud-theaterprofessor aan de Lebanese American University. ‘De kunsten hebben het zwaar, theaters worstelen. Een medewerker van een theater hier in de buurt begint haar dag elke ochtend met het rondbellen naar mensen voor donaties.’

Naast private donateurs zijn internationale organisaties of buitenlandse ambassades vaak de enige grote geldschieters. De stroomkosten zijn torenhoog omdat het grootste deel van de dag gebruikgemaakt moet worden van generatoren; het staats elektriciteitsbedrijf levert maar een paar uur per dag. Anders dan bedrijven of de industrie krijgen theaters geen gereduceerde prijzen.

‘Het is kortzichtigheid’, zegt Knio. ‘Veel mensen, en zeker politici, zijn niet geïnteresseerd in theater. Basale voorzieningen, of het geld van mensen op de bank, vinden ze ook niet belangrijk.’ Ze wijst op de bankencrisis van 2019 waarbij honderdduizenden Libanezen van de een op de andere dag niet meer bij hun spaar- en pensioengeld konden, en de waarde ervan in rook op zagen gaan. ‘Ze zien dat mensen nog net kunnen overleven in de ergste omstandigheden, en denken dan dat het probleem niet opgelost hoeft te worden.’

Maar er speelt meer. ‘Hier in Libanon werkt het zo’, zegt Knio, ‘als je iets geeft aan de een, dan moet je ook iets geven aan alle anderen, of dat nou om religies gaat of andere groepen.’

Knio studeerde in Frankrijk en Engeland, waarna ze een proefschrift schreef over de geschiedenis van schaduwspel en abstractie in de Arabische wereld. Wat haar daar opviel was de koloniale blik van het Westen op de podiumkunsten in het Midden-Oosten. Door bepaalde tradities of gebruiken niet als kunst te definiëren werd vaak de conclusie getrokken dat dit deel van de wereld geen traditie van kunst of theater kende. ‘In mijn studieboeken was bijvoorbeeld de gedachte dat islam en kunst per definitie niet samengingen heel gebruikelijk.

Totdat ik Edward Said en andere schrijvers ontdekte. Toen ben ik mij gaan verdiepen in islamitische kunst, arabesken en schaduwspel. De islamitische, of eigenlijk Arabische wereld, heeft een oude neiging naar abstractheid, dat gaat helemaal terug naar de Mesopotamiërs.’

Toen Knio in de jaren tachtig terugkeerde naar Libanon, trof ze een land midden in de burgeroorlog aan. Desondanks bleef ze betrokken bij het theater van de Lebanese American University in Beiroet. Gedurende de hele oorlog bleef het gezelschap voorstellingen opvoeren; om bezig te blijven, samen te zijn, en menselijkheid te behouden. ‘Er waren zoveel ontheemden. Met docenten en studenten van de universiteit gaven we dramalessen en maakten we een tuintje waarin de kinderen en hun ouders planten konden laten groeien.’

Later, tijdens de oorlog met Israël in 2006 hielp ze theaters opnieuw bij de opvang van vluchtelingen. Ze organiseerde activiteiten en workshops om de ontheemden te helpen omgaan met alle ellende.

Op een koude decembermiddag druppelen toeschouwers theater Le Colisée in Beiroet binnen. Hier is zo *Saturday Night Fever* te zien. In de klassieker uit 1977 vertolkt John Travolta de rol van Tony Manero, een Amerikaans-Italiaanse jongeman die zijn weekenden wegdrinkt en -danst in strakke pakken in discotheken. Het oudere publiek is vanavond duidelijk uit op een avondje nostalgie. Ze lopen de met rood fluweel beklede trappen af, kopen popcorn en nemen plaats op de eveneens roodfluwelen, soms wat oncomfortabele stoelen.

Twee vrijwilligers zitten in het studiohoekje aan tafel, een van hen studeert muziek. Dan komt Rafaat Mahawish de trap op gelopen. De 28-jarige Syriër werkt en woont al een jaar lang in het theater. Hij opent en sluit het pand, zorgt voor het dagelijks reilen en zeilen van de bioscoop, en maakt socialemediaberichten. Eerder woonde hij in Zuid-Libanon, maar hij vluchtte tijdens de escalatie van de oorlog naar Beiroet.

Hier hielp hij met de renovatie van het vieze en verlaten theater. In september werd het feestelijk geopend en zo werd het zijn nieuwe thuis. ‘Omdat het hiervoor alleen een bioscoop was, hebben we zelf een podium gebouwd’, vertelt hij. ‘Foto’s van hoe het er vroeger uitzag hebben we amper, maar oudere buurtbewoners kwamen nog weleens binnenwandelen en vertelden ons hoe zij het zich herinnerden. We hebben ons best gedaan het zo veel mogelijk terug te brengen naar de oude staat.’

Mahawish komt uit Ghouta, dat ook wel de tuin van Damascus genoemd, met al het groen, de bomen, en de rivier in de buurt. Als kleine jongen hield hij al van films en stal hij weleens geld om video’s of dvd’s te kopen. Een van zijn favoriete films is *La vita è bella*. Maar ook een oudere Egyptische film die hij recentelijk nog zag, *Bayn El Sama we El Ard* (‘Tussen hemel en aarde’), heeft hem niet losgelaten. ‘Die film is een soort sociaal experiment, met een groep mensen die vast komt te zitten in de lift. De groep weerspiegelt karakters en sociale klassen in de maatschappij. Ik vind het bijzonder dat die film daar toen al over sprak.’

Toen hij vijftien was, vluchtte Mahawish uit Syrië naar Zuid-Libanon. De bakkerij waarin hij werkte, voelde als een gevangenis. Werken en slapen, werken en slapen. Nu, in het theater in Beiroet, is elke dag anders. ‘Maar ik mis mijn familie nog steeds’, vertelt hij.

De theaters in Libanon zijn veel meer dan een plek voor de kunsten. Ze bieden een tweede kans aan hen die moesten vluchten; zijn een plek om elkaar te ontmoeten bij afwezigheid van andere publieke ruimten en vormen een integraal onderdeel van de nationale noodopvang die elke oorlog weer opnieuw tevoorschijn komt.

Istanbouli begeleidt kinderen die zijn verdreven uit Zuid-Libanon tijdens een wekelijks cultureel programma in de voormalige Rivoli-bioscoop. Tyrus, Libanon, mei 2024

© Scott Peterson / Getty Images

Kassem Istanbouli wil de locaties zelfredzamer maken. Met de ticketverkoop van voorstellingen, concerten en workshops in Le Colisée in Beiroet hoopt hij de salarissen van een paar medewerkers en de activiteiten uiteindelijk te kunnen betalen.

Nu Le Colisée open is, wil hij zich ook weer meer richten op het zelf maken van theater. De afgelopen maanden speelde hij al enkele solovoortellingen in Beiroet, waaronder *Koum Yaba*. In dit monodrama vertelt hij het verhaal van het Palestijnse volk sinds de Nakba in 1948, toen Israël honderdduizenden Palestijnen verdreef. Dat is deels een persoonlijke familiegeschiedenis - Istanbouli heeft ook Palestijnse wortels.

Een ander stuk is *Kambouche*, een autobiografisch verhaal over hoe Istanbouli verknocht raakte aan theater. Als jong kind ging hij naar een kerkschool in Tyrus. Toen de klas werd gevraagd mee te doen aan een toneelstuk, werd hij aangewezen als souffleur, *kambouche* in het Arabisch. Vanuit een kleine doos vooraan, net onder het podium, moest hij te hulp schieten wanneer een speler de tekst vergat, zonder dat het publiek hem zag.

‘Ik zat daar maar alleen in een donker hokje, vond het maar saai’, zegt hij. ‘Voor de grap las ik weleens de verkeerde tekst voor, waardoor het publiek moest lachen en ik een boze docent achter mij aan kreeg die met de stok sloeg.’ Hij besloot niet meer onder, maar óp het podium te willen staan.

Ondanks een fragiel staakt-het-vuren blijft

Israël Libanon dagelijks bombarderen. De theaters bereiden zich daarom al een tijdje voor op een mogelijke hervatting van heviger oorlogsgeweld en opnieuw duizenden vluchtelingen. In het Rivoli-theater in Tyrus liggen de matrassen, dekens en kussens opgeslagen tussen de grote oude stalen filmprojectoren.

Het theater ligt in het oude centrum van de stad. Op de zolder liggen honderden oude posters van Arabische en internationale films, cd’s, cassettes en videobanden. Op een paar planken staat een verzameling klassieke Coca-Cola-flesjes. Voor honderden films zoekt de organisatie nog naar manieren om ze te restaureren.

In het najaar van 2024, toen ook Tyrus hevig werd gebombardeerd, vonden hier tientallen arbeidsmigranten uit Bangladesh een schuilplek. Ruim een jaar bevond Libanon zich in limbo: er was vrede noch volwaardige oorlog. Ondanks het bestand van november 2024 tussen

Israël en Libanon, voerde Israël dagelijks bombardementen of droneaanvallen uit, bijna elke dag vielen er doden.

Istanbouli heeft grote zorgen over deze locatie in het oude centrum van Tyrus. Het hele gebied onder de Litani-rivier, dus ook de stad, valt onder het uitgevaardigde evacuatiebevel van het Israëlijs leger. Het wordt ook steeds moeilijker om aan genoeg voedsel te komen.

Desondanks is de stad niet leeg. Sommige mensen willen niet vertrekken omdat ze niet op straat of in opvangplekken willen leven. Anderen kunnen niet weg vanwege ziekte of ouderdom. Arbeidsmigranten uit Ethiopië, Sri Lanka, Bangladesh of Kenia kunnen zonder paspoort en geld niet naar het noorden te reizen.

In het Rivoli-theater wijst Istanbouli naar een paar aan elkaar vastgekoppelde bioscoopstoelen. 'Die komen uit het theater in Nabatieh. Het doet mij nog steeds verdriet dat we daar moesten sluiten. Soms ga ik hier zitten en praat mezelf moed in om door te gaan. De droom stopt niet omdat de theaters moeten sluiten. We zullen altijd doorgaan.'

Lees verder:

Een toevluchtsoord en doorreisplaats

In het conflict tussen Hezbollah en Israël in Libanon probeert Tripoli neutraal te zijn

Cosette Molijn 6 november 2024

Twee scholen in Libanon

'Niemand kan voorspellen waar er een bom valt', zeggen gevluchte Libanese leraren

Montasser Alde'emeh 14 oktober 2024

Bommen op Beiroet

De Israëlijs afrekening met Hezbollah maakt de toekomst van het zwaar verdeelde Libanon duisterder dan ooit

Cosette Molijn 2 oktober 2024

Reportage: Libanon onder Israëlijs vuur

In het Zuid-Libanese Tyrus wacht een kleine groep christenen op wat er komen gaat

Mounir Samuel 8 april 2026

Uit: *De Groene Amsterdammer* van 29 april 2026
www.groene.nl/2026/18